

DUNÁNTÚLI HARANGSZÓ

„Ma, ha az ő szavát halljátok, ne keményítsétek meg a szíveteket.”

2011. április

- Zsid 3, 7-8 -

A Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület lapja

Takács Eszter (ev. lelkész, Bőrcs, Óttevény)

A hónap igéje: „Virrasszatok, és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne esetek: a lélek ugyan kész, de a test erőtlén.” (Mt 26,41)

Magyarország első gyermek-hospice-házát Pécssett adták át nemrég, 2011 februárjában. A Dóri Ház nevű intézmény az engedélyezési eljárást követően ősztől működik majd, egyszerre öt gyermeknek és családtagjaiknak nyitva ki kapuit, hogy együtt készüljenek az elválásra. Ez az öt gyógyíthatatlan gyermek zavartalanul töltheti együtt élete utolsó napjait, óráit szeretteivel. Nem úgy, mint a tizenhét évesen rákban meghalt kislány, akiről a házat elnevezték. Ő és édesanyja a klinikán családjuk nélkül kellett, hogy „végigcsinálja” Dóri életének utolsó pár hónapját.

Az építető alapítvány tagjai nagyon is értették a virrasztás fontosságát. Tudták, hogy nagy segítség a haldoklónak és családjának, ha nem idegen klinikai környezetben, elszeparálva, hanem a *családi körben együtt tölthetik a hátralévő időt*. Olyan segítőkkel körülvéve, akikkel bármikor meg lehet osztani a félelmeket, az elvesztés fájdalmát.

Amikor a magyar nyelv virrasztásról beszél, akkor elsősorban a régi szokásra, a felravatalozott halott temetésig való éjszakai őrzésére gondol. Ennek az egész rokonságot, szomszédokat, ismer-

rősöket is érintő társadalmi eseménynek részben a halott tisztelete, részben a tőle való félelem volt az oka. Az esti munkák után a halott mellett énekeltek, imádkoztak, sírtak, beszélgettek, így véve búcsút, és így tisztelegve a halott és a halál előtt, mely a testi funkciók leállásával még csak kezdetét vette.

Az egy vagy két éjszakán át való virrasztás, a közvetlen érintkezés a halottal, a találkozás a halállal fokozta a fájdalmat, de a gyászt magát megkönnyítette. A lélek hamarabb gyógyult, mert szembenézve a halállal megtanultak együtt élni vele.

A fentiek jutottak eszembe Jézusnak Péterhez és Zebedeus fiaihoz intézett szavai nyomán: „Virrasszatok, és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne esetek: a lélek ugyan kész, de a test erőtlén.” Hordozzátok velem közelgő halálotomat virrasztásban és imádsággal. Hisz a családom vagytok, a tanítványaim. Legyetek mellettem, könyörögjétek értem. Pedig Jézus tudta, hogy ez túl nagy kérés, meghaladja az erejüket. Hisz röviddel azelőtt maga mondja Péternek: még ezen az éjszakán háromszor tagadsz meg engem. De talán *erőt*

merített abból, hogy ott voltak a közelében ezen az órán.

Jézus készült a halálára. A halálára készült. Betániában, a szomorúság házában egy asszony drága kenettel kent meg fejét, hogy temetésére készítse elő (Mt 26,12). A magyar fordítás a virrasztás szót használja. Az eredeti görög szóban azonban benne rejlik az is: *legyetek éberek!* Ez több annál, mint hogy ne aludjatok. Így mondanám: *legyetek tudatában a halandóságotoknak, amikor a halálomra néztek.*

Bár Jézus kezdettől fogva ismerte az Atya rá szabott tervét, ott a Gecsemáné-kertben mégis kísértésbe esik. „Atyám, ha lehetséges, távozzék el tőlem ez a pohár ...” (Mt 26,39). Mert más valamit elképzelni, és más a megvalósulásával szembesülni. Jézus megállt a kísértésben, de nem kerülte el őt sem. Szemébe nézett a halálnak, és arra, aki azon túl van. Így kapcsolódott össze vele, és erőt merített belőle.

Az embert is megkísérti, hogy úgy éljen, mintha nem létezne a halál, sőt mintha maga dönthetne betegségében gyógyulása vagy halála felől.

Virrasszatok! Legyetek tudatában a halálomnak – mondja Jézus – és ugyanakkor halandóságotoknak. Épp, mint a ravatálnál állók. Aki szembe tud nézni mulandóságával, az a fennmaradó időt ajándéknak tekinti.

Adjon bennünket az Atya a Fiúnak (Mt 11,25–27), hogy megismerjük őt, és halála és feltámadása árán el tudjuk fogadni az élet ajándékát!

Fehér Károly (ny. ev. esperes, Székesfehérvár)

Jelek, jelképek, szimbólumok

35. A stációk

A figyelmes bibliaolvasó hamar észreveszi, hogy az evangéliumok szövegének terjedelmében Jézus szenvedéstörténetének, a passiónak a leírása aránytalanul nagy helyet kap. Nem csupán a harminchárom év, de nyilvános működésének három évén belül még inkább. Ez a tény akkor is szembevetődik, ha tudjuk, hogy az evangéliumok nem Jézus életrajzát kívánják elénk tárni. Minden a kereszttel és a feltámadással kezdve, nem túlzás tehát az a kiélezettnek tűnő állítás, hogy az evangéliumok valójában hosszú bevezetésnek tekinthetők a szenvedéstörténethez, a passióhoz.

Az egyházi év, vagy más fogalmazás szerint a liturgikus év, keretében a húsvétal megkoronázott nagyhét ennek a csúcspontnak a kifejeződése. Nagyhétben belül még fokozódik a koncentráció a „triduumra”, a szent három napra, nagycsütörtökre, nagypéntekre és nagyszombatra, és ezekkel együtt húsvétra, Krisztus feltámadására. Események állomásait kellene sorolni, mert amikor Jézus Krisztus Urunk háromszor is jelenti tanítványainak, hogy „felmegyünk Jeruzsálembe”, és részletezi is, mi történik vele, akkor nem valamiféle misztikus, belső lelki eseményre gondol, hanem valóságosan megjárta és megszenvedett útra, amelynek állomásai, stációi is voltak. Jézus többes számban beszél, noha kiderül, hogy ez az út páratlan és társtalan, valójában egyedül járja és szenved, de tanítványait és mindenkori népét, egyházát minden ellenkezés és értetlenség ellenére be akarja vonni passiójába, hogy a Feltámadással való találkozás után hiteles tanúi, „belülről” is értő részesei lehessenek ennek az útnak.

Mivel a passió valóságos történet, valóságos eseménysorozat, szenvedés-

történet, az egyház az idők folyamán igyekezett – ha nem is hajszálpontos topográfiaiával – megjelölni a passió, a keresztre vivő út egyes eseményeinek a helyét. A mai Jeruzsálemben is jelzik ezeket a stációkat. A „vallási turizmus” gyakran nagyon is pénzszagú vadhajtsái sem nullázhatják le azoknak a zarándokoknak a hitét, akik nem csupán olvasni, hallani, hanem járni is szeretnék azt az utat, szeretnék megállni és imádkozni azoknál a stációknál, amelyeket Jézus Krisztus valóságosan is megjárta és megszenvedett, amiről az evangéliumok tanúskodnak.

Sohasem volt minden kereszténynek lehetősége a jeruzsálemi utazásra. Ezért az egyház az idők során „áttelepítette” Jeruzsálemet egy-egy helyileg felépített kálváriára, illetve a kálváriára vivő-vezető stációfülkékre, amelyekben a szenvedéstörténet egyes eseményeit jelző kép vagy dombormű, esetleg szoborcsoport előtt haladva, megállva, imádkozva gondolhatta végig Krisztus passióját akár egy keresztény magában, akár közösségben. (Szilágyi István 1980-ban, a Corvina Kiadónál megjelent Kálváriák c. könyve döbbenetesen szép és gazdag gyűjteményben szemlélteti a magyarországi épített kálváriák és stációsorok színe-javát.)

Az 1600-as évekre kialakul a 14 részes stációsor. Rá egy évszázadra a stációsor a templomon belülre kerül. Nyilván a mi éghajlati viszonyaink és kényelmi szempontok is belejátszottak a helyváltozásba. A nyírbátori minorita templom 1737-ből való „Krucsay-oltára” egyetlen helyen, egyetlen oltár szobraival foglalja össze a 14 stációt. (Régi magyarországi faszobrok. Aggházy Mária. Akadémiai Kiadó. 1958. 48–54. kép.)

A katolikus egyház újabban 15 stációt sorol fel, mert teológiailag helyesen nem a

sírba tétel, hanem a feltámadás stációjával látja teljesnek a sort.

Örökölt és megőrzött templomaink vannak, de stációkat nem örököltünk. Vizuálisan nem, de például a passióolvasás templomi, liturgikus rendjében tulajdonképpen stációkat járunk. Ebben a formában hallatlan gazdag hagyománnyal rendelkezünk.

BUGENHAGEN, a „Doctor Pomeranus”, a wittenbergi Stadtkirche parókusa és Luther gyóntató lelkipásztora 1544-ben kiadta a számtalan kiadást megért „Passió-harmonia”-ját a szenvedéstörténet fámetszetes illusztrációival. Ő már a bevonulást és még húsvétot és pünkösdöt is a stációkhoz sorolja. Hallatlanul izgalmas Bornemisza Péter 1582-ből való passióéneke, amelyben a zsolozsma imarendjével kapcsolja össze a főstációkat. (Régi magyar istenes énekek. Győr. 1945. Schulek Tibor és Sulyok Imre. – 44. sz. ének.) Énekeskönyvünk gyöngyszemei a passióénekek, amelyek legtöbbje húsvéti távlattal beszél Krisztus értünk viselt szenvedéséről és haláláról. Itt-ott már nem félünk a stációk képi megjelenítésétől sem. Reméljük pl. Szita István ide sorolható műveinek a folytatását és a budahegyvidéki templomhoz csatlakozó terem pár stációjellegű kerámia-domborművének teljessé válását.

Megőződésem, hogy a vizuális stációjárás és a belső, lelki kereszttújárás nem ellenfelei, hanem segítői, társai egymásnak. Soha nem leszünk annyira „lelkiek”, hogy ne szorulnánk rá „Krisztus szent szenvedésének helyes szemlélésére”. Ne feledjük, hogy Isten azt a Krisztust támasztotta fel, aki „szenedett, megfeszítették, meghalt és eltemették”. Értünk és a mindenségért.

Dr. h. c. Keveházi László (ny. ev. esperes, egyháztörténész, Kőszeg)

Payr Sándor, a dunántúli egyháztörténész IV.

A Dunántúl történése

Életútját az előzőekben igyekeztünk végigjárni. Ha ezután műveit tartalmuk szerint „osztályozzuk”, arra az eredményre jutunk, hogy megjelent írásainak bőséges fele a Dunántúllal, annak egyháztörténetével foglalkozik. Készülésem közben megfordult bennem a gondolat, hogy ebben a részben egyszerűen felsorolom a dunántúli egyháztörténettel foglalkozókat, de rájöttem: ez is túllépné a lehetséges kereteket. Így aztán csak arra szorítkozom, hogy a témáit ismerhessem.

A *Dunántúli Egyházkerület* két nagy könyvéről volt már szó. Ezekre, azok adataira máig építeni lehet bátran, kár, hogy a 17. század közepénél megáll. Hozzá kell tenni, Payr folytatni szeretne volna, de a hírek szerint elégték dokumentumai, s nem volt már ereje újra kutatni. Most, hogy a Dunántúli Egyházkerület gyülekezeteinek története újra megjelenőben van, érdemes arra figyelni, hogy szinte minden gyülekezettörténet az ő könyvére hivatkozik, arra épít. De a két

nagy könyvön kívül külön is feldolgozta a kerület történetét lapokban, egy másik lapban pedig megírta a dunántúli püspökök és kerületi felügyelők élettörténetét alaposan és színesen.

Írásai egy másik részének ezt a címet adtam: *a dunántúli kerület egy-egy személyes, családja*. Érdemes megjegyezni, hogy lemondása tanári állásáról, Pusztavámra visszakerülése sem törte meg kutatási kedvét. Ekkor írta a „Nádasdy tanulmányokat”, ilyen címeikkel: Nádasdy Tamás gróf család öröme, Nádasdy Tamás grófék háza tája, A nádorispán udvara, Nádasdy Ferkó a bécsi diák. Külön nagy tanulmánya, ami már monográfiának is nevezhető: Protestáns volt-e Nádasdy Tamás? Legalább hatrészes cikksorozatban írt „Öreg Aács Mihály” címmel, s vele más formában is foglalkozott. Meg kell említeni a gályarab lelkészek életét, szenvedését, akikkel hangsúlyosan foglalkozott. Kedves témája volt Muzsaji Wittnyédi István, a „prókátor”, evangélikus egyházunk

támasza és harcosa. Vele kapcsolatban írta, hogy amikor a főnemesek, nemesek lassan rekatolizáltak, következtek a „kisenemesek”, s lassan a polgári réteg, akik kiálltak, maradtak az egyház ügyének védelmében, vezetéseben. Felsorolhatatlan a lelkészekről, tanítókról írt sok-sok cikke, szépen foglalkozott a dunántúli családok történetével is. Csak érdekességképpen említem ezt a cikket: Gyurácz püspök fuvolája. Sorolhatnám tovább ezzel kapcsolatos írásait, amelyek alaposak, érdekesek és színesek.

Ezután következnek a *dunántúli gyülekezetek, intézmények, képek*. Csak egy „aproság” ebből a témából: Nagy György és a harkai iskola II. József korában, nyolcrészes cikksorozat az Evangélikus Népiskola 1916-os folyamában. Vagy Liszt Ferenc a Bezerédiék soproni estjén. Aki ezekről a témákról így tud írni, annak mélyre kellett ásnia.

(Folytatás az 7. oldalon.)

